

2.7 Використання соціальних медіа в освітньому процесі

Розвиток інформаційних технологій призводить до змін інформаційного середовища загалом та освітнього зокрема. Інтенсифікація всіх сфер життя вимагає створення принципово нових способів збору, обробки, структурування та зберігання інформації, а також розвиток вмінь та набуття навичок роботи з інформацією. Сьогодні можна спостерігати за функціонуванням нового культурного інформаційного середовища, яке носить масовий характер та стрімко розвивається, надаючи значні можливості всім його учасникам. Інформаційне середовище дозволяє учасникам не тільки виконувати пасивну роль (споживати інформацію), а й створювати контент. Ці тенденції у поєднанні з іншими глобальними процесами висувають нові вимоги та надають нові можливості освітнім закладам.

Інформаційна складова освітнього середовища значна та суттєва. Інформація складає основу освітнього процесу як у набутті hard-skills, так і soft-skills. З іншого боку саме вміння працювати з інформацією, критичне мислення сьогодні стає провідною навичкою.

Спонукальним щодо використання соціальних медіа в освітньому процесі є й ще характеристика самого покоління, яке здобуває освіту.

В середньому вік навчання у закладах вищої освіти переважно 18-25 років (покоління міленіуму, Next), яке має такі характеристики. Молоді цього віку притаманна залежність від знань, які вона знаходить не у книжках з бібліотек, а на інтернет-ресурсах. Це покоління, яке є дуже залежним від різного роду гаджетів та можливості отримати інформацію в будь-який момент. Намагання зробити все швидко не завжди дає можливість оцінювати ту інформацію, яку вони отримують. Тому молодь саме цього віку характеризується надмірною довірою до інформації, що подана на онлайн-сервісах, і, нажаль, часто без наявності будь-якої цензури на неї.

Процес навчання у молоді все менше асоціюється з освітнім закладом та викладачем. Значна чисельність запропонованих он-лайн курсів у частини з них повністю задовольняє їх потребу в освіті. Решта – це самоосвітня діяльність. Молодь надає перевагу активним та інтерактивним методам навчання.

Для представників цього віку характерно так зване «кліпове мислення». Інформація подається коротко, лаконічно, інколи, навіть, тезисно. Важливе значення має наочність та доступність інформації. Ця вікова група цінує власну свободу, важко переносить критику.

Особливе значення для молоді мають соціальні мережі. Віртуальна реальність – це те, що їм потрібно для повноцінного існування. На різних онлайн-платформах молодь прагне знаходити друзів за своїми інтересами, що легко робити саме у соціальних мережах.

В науковому колі розглядаються різні способи використання та організації інформаційного середовища в освітньому процесі. Пропонуємо зупинитися на використанні соціальних медіа.

Соціальні медіа набули значної популярності за останні десятиліття та стали новим потужним ресурсом обміну інформацією в суспільстві. На сьогоднішній день реалізація потенціалу соціальних медіа в деяких сферах обмежена через певні загрози. Враховуючи той факт, що сьогодні майже всі здобувачі освіти використовують соціальні медіа як спосіб комунікації, викладачі закладів вищої освіти повинні розглядати та використовувати можливості їх інтеграції в освітнє середовище.

Перш за все, слід визначити сутність поняття «соціальні медіа».

Соціальні медіа – «вид масмедіа, ряд онлайн-технологій на принципах Веб 2.0, завдяки яким споживачі контенту через свої дописи стають його співавторами і можуть взаємодіяти, співпрацювати, спілкуватися, ділитися інформацією або брати участь у будь-якій іншій соціальній активності із теоретично усіма іншими користувачами певного сервісу» [135].

Соціальні медіа – «це інтернет сервіси, призначені для масового розповсюдження вмісту, де вміст створюють самі користувачі, і автором може бути кожен, на протилежність традиційним медіа, де авторами є попередньо відібране і обмежене коло людей» [136].

Соціальні медіа об'єднують «цифрові медіа та онлайн комунікацію і характеризуються високим рівнем інтерактивності, тобто можливості не лише споживати, а і створювати чи змінювати контент з боку реципієнтів» [137].

Соціальні медіа – «це комп'ютерна технологія, яка полегшує обмін ідеями, думками та інформацією шляхом побудови віртуальних мереж та спільнот» [138].

Американський журналіст П. Дойль пропонує таке визначення соціальних медіа: це різноманітні онлайн технології, які дають можливість користувачам легко спілкуватися за допомогою Інтернету, ділитися інформацією та ресурсами тощо. Англійський PR-фахівець С. Блек характеризує соціальні медіа як сукупність онлайн технологій та практик, які дають можливість користувачам обмінюватися своїми думками, враженнями та перспективними поглядами. Він стверджує, що соціальні медіа забезпечують комунікацію зацікавлених осіб, що сприяє зміцненню відносин між усіма учасниками процесу [139].

Соціальні медіа – «це загальноприйнятий термін для різних інтернет-додатків, які дозволяють користувачам створювати контент та взаємодіяти один з одним» [140].

Соціальні медіа – «це група інтернет-додатків, що базуються на ідеологічних і технологічних засадах Web 2.0 і дозволяють створювати і обмінюватися контентом, створеним користувачами» [141].

Аналізуючи визначення «соціальні медіа», можемо зробити таке узагальнення (рис. 1).

Соціальні медіа виправдали себе в різних сферах, в тому числі й освітній (особливо в умовах криз, конфліктів, надзвичайних умовах).

Рис. 1 Основні характеристики соціальних медіа на основі асоціацій ключових слів

Аналіз наукової літератури та узагальнення практичного досвіду дозволяє зробити SWOT-аналіз (сильних, слабких сторін, а також можливостей та загроз) застосування соціальних медіа в освітньому процесі (табл. 1).

Таблиця 1.

SWOT- аналіз застосування соціальних медіа в освітньому процесі.

Сильні сторони	Слабкі сторони
1	2
демократизуючи процеси інфотворення, сприяють наповненню інформаційного простору новою (в тому числі, новою за якісними характеристиками) інформацією; використання різного контенту (текст, відео, зображення, аудіо, комбіновані, в тому числі з елементами гейміфікації); швидке оновлення інформації;	не весь користувацький контент є якісним, оригінальним, актуальним і суспільно корисним; відволікання від основної теми; розсіювання уваги; відкритість і принципова нецензурованість соціальних медіа створює

Продовження Таблиці 1.

1	2
високий рівень інтерактивності; можливість писати повідомлення, коментувати; спілкування в стилі діалогу (полілогу); можливість залучити до спілкування значну чисельність людей; досяжність інформації в будь-який час в будь-якому місці; неформальне спілкування (більш довірча атмосфера); наявність конкуренції між учасниками при створенні контенту; прояв творчості та креативності; доступність та простота використання; майже нескінченна кількість інформації «під рукою»	умови для проявів деструктивної (девіантної) поведінки учасників мереж; вимагає певних технічних гаджетів та покриття wifi; перевага надається коротким SMM повідомленням; відсутність невербального спілкування (лише «смайли» та «лайки»); отримання спаму; неможливість застосовувати традиційні системи оцінювання; вимагає спеціальної навченості викладацького складу
не лише споживати, а й створювати чи змінювати контент; сприяє залученню до створення контенту користувачів, розширюючи можливості співпраці і співтворчості; створення нової субкультури (швидкий обмін думок, створення групи зацікавлених осіб, які читають та коментують, посиляються один на одного); нетворкінг; використання гібридної форми медіа; створення гіпертекстових документів; створення контенту з наданням доступу значній чисельності користувачів (доповнення, редагування тощо документів у реальному часі у проєктній діяльності); можна стати лідером думок незалежно від статусу	створення нової субкультури (надмірне використання сленгу, ненормативної лексики тощо); можливо стати жертвою цілеспрямованих маніпулятивних зовнішніх впливів; створення платформи для розгортання конфліктів; можливо небажане розповсюдження інформації особистого характеру; небажання глибокого занурюватися у зміст повідомлення, читання лише заголовків; опинитися в інформаційній бульбашці; стати жертвою тролінгу, кібербулінгу; прояв та посилення інтернет-адикції

Незважаючи на наявність слабких сторін та загроз, слід розуміти, що соціальні медіа є значною частиною нашого повсякденного життя, і немає сенсу тримати їх подалі від освітнього процесу. Слід навчитися їх використовувати з максимальною віддачою та заохочувати всіх учасників освітнього процесу до цього.

Соціальні медіа роками завоювали довіру як надійне джерело інформації та платформа, де організації та установи (в тому числі й освітні) можуть взаємодіяти з аудиторією.

Сьогодні ми бачимо, як освітні заклади адаптують наявні розробки до своїх освітніх систем і покладаються на групові ресурси та механізми для підвищення ефективності навчання здобувачів освіти. Використання соціальних медіа в освіті допомагає всім стейкхолдерам: здобувачам освіти, науково-педагогічним працівникам, контролюючим органам і батькам отримувати більше корисної інформації.

До соціальних медіа відносять: соціальні мережі, блоги, подкасти, web-сайти, інтернет-форуми, Wiki, відеохостинги, онлайнові та мобільні продукти. Крім того, до них належать ще й такі інтерактивні майданчики для спілкування і обміну контентом між користувачами, як форуми, фотохостинги та інші творчі платформи.

Використання соціальних мереж має переваги для освітніх закладів загалом та всіх учасників освітнього процесу.

Якщо розглядати переваги використання соціальних медіа на рівні закладів, то варто зупинитися на таких моментах.

Важливим напрямом роботи освітніх закладів є підтримка зв'язку з випускниками. По-перше, це можливість отримувати актуальну та оперативну інформацію щодо удосконалення освітнього процесу. По-друге, спілкування з випускниками дає можливість здобувачам освіти бачити «себе у майбутньому», отримувати консультацію у суб'єкт-суб'єктному спілкуванні. Проведення заходів форматі Storytelling (історії з життя) та Fuckup Nights (повчальні історії про невдачі) дозволяють максимально реалізувати один з принципів навчання - зв'язок з життям.

Соціальні мережі можна використовувати, щоб повідомляти новини університету (або окремих структурних підрозділів), робити оголошення та надавати здобувачам освіти корисну інформацію. Це створює взаємодію між

освітнім закладом та здобувачами освіти, що допомагає вирішувати багато спільних питань через групову взаємодію.

Заклади можуть ділитися підтримуючими та позитивними публікаціями, які охоплюють усіх здобувачів освіти, підключених до мереж і сторінок. Також можна ініціювати хештеги в соціальних мережах, щоб залучити здобувачів освіти до корисних онлайн-обговорень.

Особливу роль у соціальних медіа відіграють відео. Зазвичай відео контент набирає більшу кількість «лайків» та переглядів, особливо коли головними діючими особами виступають самі учасники освітнього процесу. З іншого боку можна використовувати мотивуючі відео і, безумовно, ті, що допомагають вивчити певні навчальні дисципліни.

Соціальні медіа дозволяють виконувати й частину адміністративних функцій, використовуючи миттєві чати, відео, форуми для обміну інформацією. Це також забезпечує зворотний зв'язок із всіма учасниками освітнього процесу, прозорість та відкритість спілкування, що також є одним із критеріїв якості освіти.

Яскрава, зручна та інформаційна сторінка в соціальній мережі та сайт освітнього закладу сьогодні є його візитівкою, потужним інструментом створення та підтримки іміджу.

Інструменти соціальних мереж надають учасникам освітнього процесу численні можливості для вдосконалення методів навчання.

Викладачі можуть використовувати соціальні медіа як засіб для отримання нових ресурсів для підтримки та забезпечення своїх навчальних дисциплін. Іншими перевагами навчання за допомогою соціальних медіа є проведення «живих» конференцій, вебінарів, обмін груповими відгуками, блоги та багато іншого.

Соціальні медіа пропонують корисні інструменти для моніторингу. Так, можна дізнатися, як більшість людей ставиться до певної теми, створивши опитування в Instagram/Facebook, або провівши опитування за допомогою, наприклад, Google Forms.

Це може допомогти здобувачам освіти створювати базу для проведення наукових досліджень та виконанні різного роду проєктів.

Можна також включати плагіни соціальних медіа, які дозволяють ділитися та взаємодіяти. Здобувачі освіти можуть скористатися онлайн-підручниками через YouTube, онлайн-курсами, що проводяться закордонними університетами через Skype, і широким набором ресурсів, якими поширюються через соціальні мережі.

Через соціальні медіа можна отримати цінні знання, такі як аналітика та ідеї з різних тем або питань для досягнення цілей навчання. Освітньому закладу вкрай важливо бути активним на багатьох можливих соціальних платформах, це допомагає створювати кращі стратегії навчання здобувачів освіти і формує студентську культуру.

Значна перевага використання соціальних медіа в освіті полягає в тому, що можна швидко дізнатися, хто є експертами в різних галузях і предметах. Відстежування діяльності цих експертів, що дає можливість дізнатися більше та отримати від них корисний контент.

Соціальні медіа можуть бути використані під час проведення дисциплін будь-якого спрямування. Але є такі дисципліни, де їх застосування є не тільки доречним, але й необхідним. Наприклад, сьогодні актуальними є дисципліни пов'язані з медіаграмотністю, технологіями комунікацій, інформаційно-психологічною безпекою (в тому числі для тих спеціальностей, які не є профільними).

І набуття практичних навичок можна здійснювати вже на сторінках соціальних мереж (для цього можуть бути створені тимчасові сторінки).

Так, наприклад, можна запропонувати зробити серію фоторепортажів, фотогалерею або інфографіку на сторінках Instagram.

Або створити блог (наприклад, із застосуванням WordPress, SquareSpace, Wix, Blogger, Tumblr або Medium), в якому обмінюватися коментарями та дописами, в тому числі у вигляді есе.

Виконання командних проєктів можна побудувати на основі використання документів Google, Wiki та інших інструментів для спільної роботи з документами.

Можна створити дошку Pinterest для конкретної академічної групи чи потоку. Pinterest може бути корисним для здобувачів освіти, щоб підготувати цифрову бібліографію для дослідницьких проєктів, статей або групових завдань. Здобувачі освіти можуть закріплювати на дошці веб-сайти, книги чи відео з однієї теми та повертатися до них, коли буде необхідно.

На цьому ресурсі можна створити дошку поради щодо кар'єри (основні питання чи помилки на співбесіді, вбрання для співбесід, поради щодо резюме тощо). Це дозволить здобувачам освіти почуватися ще більш готовими до пошуку роботи після закінчення навчання.

В питаннях планування кар'єри здобувачам освіти ще під час їхнього навчання на допомогу приходить ще й, наприклад, LinkedIn. В цій мережі присутні групи присвячені випускникам, закладам, факультетам, програмам отримання дипломів та іншим інтересам. Відповідно, здобувачі освіти обов'язково знайдуть одну або декілька груп, які відповідають особистим інтересам. Спонукавши здобувачів освіти до спілкування в LinkedIn ще під час навчання, дозволить створити міцну мережу до того часу, як закінчиться навчання. Навіть після закінчення навчання випускники, ймовірно, захочуть залишатися на зв'язку із університетською спільнотою. Завдяки цьому ресурсу вони дізнаються про різні заходи для випускників, матимуть доступ до мережі інших здобувачів освіти, випускників, викладачів і співробітників. Таким чином, можна створити потужну професійну мережу та платформу для френдінгу та нетворкінгу.

Перевагами організації навчання із застосуванням соціальних медіа, насамперед, є те, що воно є активним (включеним), що означає, що здобувачі освіти беруть безпосередню участь не лише у запам'ятовуванні та репродукуванні навчальної інформації, а у створенні навчального матеріалу, що

є більшим гарантом того, що після складання заліку чи іспиту, вони його не забудуть.

Якщо цілеспрямовано використовувати соціальні медіа, вони можуть позитивно вплинути на те, як кожна людина навчається та засвоює інформацію під час освітнього процесу. Включення соціальних медіа в більш традиційне освітнє середовище може розширити творчу свободу здобувачів освіти і спонукати їх до більш ефектної та продуктивної праці.

Звичайно, у міру того як змінюються соціальні медіа, учасники освітнього процесу також повинні будуть адаптуватися.